

Visser-volksgeloof

W. Lanszweert

In al hun eenvoud, en als gevolg van hun eenvoudige en beperkte kennis, hadden onze voorouders voor heel wat zaken geen verklaring. Een reeks tegenslagen, ziekten, natuurgeweld en ander onheil schreven ze toe aan de boze of kwade hand of beschouwden ze als "een straffe Gods".

Vanuit deze benarde en benauwende situaties, waartegen vroeger weinig of niets te beginnen was, zocht men hulp in het geloof.

Men bezocht een pastoor of één of andere "speciale" pater. Men riep heiligen aan. Men deed beloften. Men zou op bedevaart gaan ... enz.

Als we vandaag ziek zijn dan worden we door een dokter geholpen. De medische wetenschap is er in enkele tientallen jaren zeer sterk op vooruitgegaan.

Onze groot- en overgrootouders hadden voor elke ziekte een heilige waarvoor ze "dienden". Wanneer het lijden van familieleden, of vrienden, te groot werd trok men op bedevaart. Men trok eveneens op bedevaart als bedanking voor een bekomen genezing.

Vrees en machteloosheid bestond zowel bij "landrotten" als bij "zeelieden".

Aan boord van een zeilschip, op de onmetelijke grote plas was men volledig van de buitenwereld afgesneden. Er was geen radio. Er was geen enkel contact. "We zijn in het zoutbedde geboren en we zullen in de pekel vergaan". Dit was een uitlating die maar al te vaak waarheid werd. Op volle zee was er vrijwel geen kans op redding. Ondermeer vanuit deze situatie werden ex-voto's beloofd: schilderijen, achterglas-schilderijen, scheepsmodellen, platen in zilverblik, wierookvaten in bootvorm, enz. werden als ex-voto geschonken.

EX-VOTO

Een "ex-voto", een woord uit het Latijn, is een voorwerp dat geschonken wordt om in een kerk of kapel te plaatsen als gevolg van een belofte gedaan voor het verkrijgen van een gevraagde gunst.

Wanneer men de bepaling letterlijk neemt, bevinden zich tal van voorwerpen in kerken of kapellen die feitelijk geen echte ex-voto's zijn omdat ze geschonken werden zonder voorafgaande belofte doch alleen als een herinnering aan een bepaald gebeuren. Deze voorwerpen worden evenwel ook ex-voto's genaamd.

BEDEVAARTPLAATSEN

Langs onze Vlaamse kust waren, of zijn, er tal van bedevaartplaatsen en kerken of kapellen met ex-voto's, terug te vinden:

Assebroek:	- O.L. Vrouw
Bredene:	- O.L. Vrouw
Brugge:	- O.L. Vrouw van Blindekens - O.L. Vrouw van de Potterie - O.L. Vrouw van 't Boompje, St. Andries
Damme:	- Miraculeus Kruis
Duinkerke:	- Notre Dame Des Dunes of ook Notre Dame de la Fontaine genaamd
Grevelingen:	- Visserskapel in de duinen nabij Klein-Filips fort - Calvariegroep
Heist:	- Visserskapel
Koksijde:	- "Baaltjes Kruis" te St. Idesbald - Kappelletje in de Kerkstraat
Lombardsijde:	- O.L. Vrouw
Mariakerke:	- O.L. Vrouw
Meetkerke:	- O.L. Vrouw
Nieuwpoort:	- "Ons Lieve Vrouwe ter Nood Godts - "Crucifix op de Zeedijk"
Oostduinkerke:	- de kerk (vroeger in het centrum van het dorp)
Wenduine:	- 't Heilig Kruis

Uit de opsomming valt onmiddellijk af te leiden dat de verering tot Onze-Lieve-Vrouw zeer groot was bij de zeelieden.

HET AANSPOELEN VAN O.L. VROUWBEELDEN EN KRUISEN

Volgens overlevering, of zullen we maar schrijven legenden, spoelden Onze-Lieve-Vrouwebeeldjes aan op de kust. Deze beelden werden in een of andere kerk of kapel geplaatst en daarna opnieuw op het strand teruggevonden, op dezelfde plaats waar ze het eerst waren ontdekt, waarna ze in een andere kerk of kapel werden geplaatst. Dit feit kon zich herhalen tot het beeld in kwestie zijn eigen plaats van bestemming "gekozen of gevonden" had.

Dit was ondermeer het geval met O.L. Vrouw van Meetkerke, O.L. Vrouw van Bredene en O.L. Vrouw van Duinkerke.

Het verhaal van O.L. Vrouw van Meetkerke illustreert overduidelijk dit gegeven en kan als "sterk verhaal" omschreven worden.

De legende volgens "Zeisel" door Frederic Loncke en verschenen in "Kroniek der Blankenbergse Visschersbedevaart naar O.L. Vrouw van Meetkerke - Jean Baert", verhaalt als volgt:

"In de XIde eeuw lag er niet verre van de plaatse, waar dat nu

Blankenberghe staat, eene capelle ter eere van O.L. Vrouwe, en genoemd de capelle van Scarphout. Dit heiligdom was gebouwd op eene landtonge, die een einde wegs in zee liep.

Langzamerhand wierd deze zandhoogte door talrijke stormen, waarmede Vlaanderen in de IXde eeuw geteisterd wierd, weggemaaid.

De capelle bleef echter nog staan tot het jaar 1334, toen zij door een hevige overstroming onbruikbaar wierd gemaakt. De kustbewoners braken dan de capelle op, en zij plaatsten ze op een betere plekke...

Eenige jaren nadien vonden eenige Blankenbergsche visschers, tot hunne groote verwondering, een Onze-Lieve-Vrouwebeeld op de zeegolven drijven. Zij beslooten van het naar de capelle van Scarphout te dragen. 's Anderen-

daags, toen de visschers wederom hunne booten in zee staken, zagen ze het voorzeide beeld nog eens langs de kant van 't water liggen. Men droeg het weder en nu met meer plechtigheid dan te vooren naar het Heiligdom; maar 't scheen dat Onze-Lieve-Vrouwe verkoos van hare beeltenisse iewers elders geëerd te zien, want 's anderendaags 's nuchtens bemerkte men het voor den derden keer op den oever.

Aangezien het beeld in Blankenberghe niet en wilde rusten, besloot men het in eenen korf op eenen ezel te laden, en deze zonder leidsman te laten zinnen gang gaan. Gij kunt denken, dat de brave zeevisschers stom van verbaasdheid stonden te kijken, wanneer de beeste, zonder geleider, rechte naar Meetkerke trok, en maar stille en hield, tot zij daar voor de kerkedeure gekomen was.

Sedert dien dag wordt het beeld tot Meetkerke gevierd, en gaan de Blankenbergsche vissers ieder jaar Onze-Lieve-Vrouw eeren, op deze parochie; telkens dragen zij het beeld een nieuw kleed ten offeren..."

Ook Duinkerke kent een gelijkaardige legende.

In augustus 1403 werden de herstellingswerken en de heropbouw van de Duinkerke vestingen aangevat. De werken zouden drie jaar duren. Ze waren nog maar pas gestart toen de gravers een zoetwaterbron ontdekten. Een zoetwaterbron, zo dicht bij zee, was voor de arme bevolking van toen zeer welkom. 't Leek wel een mirakel. Enkele dagen later werd het een mirakel. Toen vond een arbeider een O.L. Vrouwbeeldje in de nabijheid van de pas ontdekte bron. De voorgestelde O.L. Vrouw, amper 32 cm. hoog draagt het "kindje Jezus" op de arm. Na het opduiken van het beeld vinden we de vertrouwde legende terug.

Het beeldje wilde immers alleen vereerd worden op de plaats waar het gevonden was.

Het verdween van bij de werknemer die het gevonden en blijkbaar meegenomen had. Men vond het bij de bron terug. Bij de Edele Dames

van het Kasteel bleef het al evenmin. Nadien plaatste de pastoor van St. Gillisdorp het in het tabernakel van de kerk en ook daar verdween het beeld. Opnieuw werd het in de omgeving van de bron teruggevonden. Er werd vervolgens beslist om op die bewuste plaats een kapel op te richten. De kapel bood slechts plaats aan enkele mensen en werd daarom "la Petite Chapelle" gedoopt, een naam die tot op vandaag nog wordt gebruikt. Logischerwijze kreeg het beeld de naam van "Notre Dame de la Fontaine".

Naast de O.L. Vrouwebeelden kozen blijkbaar ook Heilige Kruisen hun bestemmingsplaats.

Vanaf haar stichting is de parochiekerk van Wenduine toegewijd aan de Heilig Kruisverheffing. In de Wenduinese parochiekerk vindt men het "Heilig Kruis". De legende van "het wonderdadig kruisbeeld" werd van mond tot mond onder de vissers van Blankenberge doorgegeven en belandde bij Frans Jozef Claeys, Pastoor te Weduine sedert 6 maart 1867.

Volgens de legende spoelde het kruisbeeld als gevolg van een geweldige storm aan op een plaats genoemd "de krommen arm". Vissers van Blankenberge vonden het kruisbeeld en droegen het naar hun parochiekerk waar het op een altaar geplaatst werd. De volgende morgen

stelden ze vast dat het kruisbeeld uit de kerk was verdwenen. "Op staanden voet", verhaalt de legende door pastoor Claeys opgetekend, "besluiten zij weer te keren naar dezelfde plaats alwaar zij hunnen schat gevonden hadden." Ze vonden er het kruisbeeld zoals ze het er eerst hadden gezien. Omdat het kruisbeeld op het grondgebied van Wenduine gevonden was dachten ze er goed aan te doen het in de parochiekerk van Wenduine te plaatsen. Ze hadden het inderdaad bij het rechte eind. Het kruisbeeld bleef in Wenduine en werd er zeer vereerd.

Er bleef evenwel een sterke band met de vissers van Blankenberge bestaan. De Blankenbergse vissers hadden namelijk het voorrecht het kruis in de processie te dragen. Volgens de legende hebben zij immers het kruis gevonden. Doch een meer logische verklaring vinden we op een gedachtenis aan de zeewijding te Wenduine in 1979. Daar lezen we: Tijdens de middeleeuwen was Wenduine een welvarende vissersplaats. Rond de jaren 1550 weken de vissers uit, o.a. naar Blankenberge. Wellicht verklaart dit de relatie tussen beide gemeenschappen waarvan het nog bestaande voorrecht van de Blankenbergenaars om het kruis te dragen een merkwaardig uitvloeisel is.

(wordt vervolgd)

*De visserskapel
"Onze-Lieve-Vrouw ter Duinen"
te Bredene*